

“Bizim hədəfimiz Azərbaycanda müasir infrastruktur yaratmaq və ölkəni müasirləşdirməkdir”

Xəbər verdiyimiz kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 21-də Davosda Çinin CGTN (China Global Television Network) televiziya kanalına müsahibə verib. AZƏRTAC müsahibənin mətnini təqdim edir.

- Cənab Prezident, Sizi Davosda görmək bizdə böyük məmnunluq hissi doğurur.

- Çox sağ olun, sizi görməyə şadam.

- Ölkənizdəki neft və qaz sektorunun inkişafı iqtisadiyyatınızın yüksək səviyyəyə qaldırılmasına imkan verib və bu, Sizin baxışınız nəticəsində mümkün olub. Suallım belədir ki, bu, dayanıqlı olacaqmı?

- Siz doğru qeyd etdiniz, neft və qaz iqtisadiyyatımızın aparıcı qüvvəsidir. Biz böyük enerji şirkətlərini Azərbaycana sərmayə yatırmaq üçün cəlb etdiyimizə görə çox böyük təşəbbüslərə nail olmuşuq. Lakin indi, əlbəttə ki, bizim əsas vəzifəmiz iqtisadiyyatımızı şaxələndirməkdir və neft-qazdan asılılığımızı azaltmaqdır. Bu, asan olmayacaq, çünki biz indi neft və qaz ehtiyatlarımızın işlənilməsinin aktiv inkişaf fazasındayıq. Lakin, eyni zamanda, son illərdə biz əsasən infraqurata sərmayə yatırırmışıq. Biz çoxlu sərmayə cəlb etdik, son 15 ildə təxminən 250 milyon dollar həcmində. Dünya Bankının “Doing Business” reytingində biz 25-ci yerdəyik. Buna görə düşünürəm ki, neft-qaz sektorundan başqa digər sektorlara sərmayə yatırmaq üçün investorları cəlb etmək çətin olmayacaq.

- Cənab Prezident, başa düşürəm ki, infraquratur sahəsinin sizin ölkədə vacib potensialı var. Məsələn, Siz bir neçə vacib infraquratur layihələri üzərində işləyə bilərsiniz. Yəni, ölkənizdə həyata keçirilən layihələri, eyni zamanda, digər Xəzəryanı ölkələr arasında və hətta bu regiondan kənardan olan layihələri nəzərdə tuturam. Bunun inkişaf üçün qısamüddətli və uzunmüddətli təsirləri nədir?

- Siz tamamilə düzgün deyirsiniz. Biz Azərbaycana və onun sərhədlərindən kənara sərmayə yatırırmışıq. İlk olaraq prioritet, əlbəttə ki, müasir infraquraturun yaradılması idi. Bu infraquratur da öz növbəsində, investorlar, biznes dairələri üçün çoxlu potensial və insanlarımız üçün rahatlıq yaradacaq. Buna görə biz əsasən elektrik enerjisinin istehsalına sərmayə yatırırdıq və elektrik enerjisi idxal edən ölkədən elektrik enerjisi ixrac edən ölkəyə çevrildik və bundan çoxlu qazanc götürmüştük. Biz ölkə daxilində qazlaşdırma səviyyəsini 95 faizə qədər artırırdıq. Bu da, zənnimcə, çox yaxşı nəticədir. Biz əsasən yol tikintisinə sərmayə yatırırmışıq və Davos Dünya İqtisadi Forumunun qiymətləndirməsinə əsasən, bizim yollarımız keyfiyyətinə görə dünyada 34-cü yerdədir.

Həmçinin suyun təmizlənməsi və irriqasiya sahəsində çoxlu işlər görülüb. Eyni zamanda, biz infraquraturumuza sərmayə yatırırdıq ki, bu da bizə çoxlu yükləri cəlb etməyə və bir hab yaratmağa imkan verəcək. Bizim demir yollarımız, altı beynəlxalq hava limanımız var, bizə 15 milyon tondan 25 milyon tona qədər yük daşımağa imkan verəcək yeni Ələt Ticarət Limanımız var. Bütün növ gəmiləri istehsal etməyə və Xəzər dənizində yük daşımalarını artırmağa, eyni zamanda, Mərkəzi Asiya və Avropa ölkələri ilə əlaqələrimizi yaratmağa imkan verəcək yeni Gəmiqayıma zavodumuz var. 2017-ci ildə biz Bakı-Tbilisi-Qars demir yolunun açılışını etdik. Bu demir yolu Azərbaycan və Avropa, eləcə də Avropa və Asiya arasında çatışmayan bir bağlantı idi. Hazırda bu demir yolu fəaliyyət göstərir və biz yüklərin artımını görürük. Infraquratur bizə çoxlu yükləri cəlb etməyə və bir çox ölkələr arasında yeni vacib bağlantı yaratmağa kömək edir.

- Siz bir Prezident olaraq həmişə demisiniz

ki, nailiyyətlərinizlə fəxr edirsiniz. Lakin yenə də belə bir sual yaranır ki, qısamüddətli və uzunmüddətli perspektivdə bu nailiyyətlərdən necə faydalanmaq olar. Qısa müddətdə nəticələri dərhal görmək mümkün deyil. Burada belə bir problem var, elə deyilmi?

- Bəli, siz tamamilə düz qeyd edirsiniz. Biz infraquratur layihələrinə vəsaiti dövlət büdcəsindən yatırırmışıq və biz anlayırıq ki, bu vəsaitin faydasını bir çox ildən sonra görəcəyik. Lakin əvvəl də qeyd etdiyim kimi, ilkin olaraq biz öz xalqımız üçün çox yaxşı şərait yaratmaq istəyirik. Biz infraquraturu yeniləmək istəyirdik və biznes dairələrinin faydalana biləcəyi şərait yaratmaq istəyirdik. Eyni zamanda, Azərbaycanda nəqliyyat qovşağının yaradılması bizə Şərqdən Qərbə və Şimaldan Cənuba vacib tranzit ölkə olmaq imkanını verəcək. Bu investisiyalar gələcək üçün yatırılıb. Ola bilsin ki, biz gələcək on il ərzində yatırıdığımız vəsaiti geri götürəcəyimizi gözləmirik. Lakin bizim planımız neft və qaz sektorundan başqa yeni imkanlar və gəlir mənbəyi yaratmaqdır. Bir gün neft və qaz tükənəcək, lakin coğrafiyamızı nəzərə alsaq, nəqliyyat infraquraturu həmişə qalacaq.

- Cənab Prezident, Sizin bir çox ölkələrdə olan həmkarlarınız uzunmüddətli perspektivə investisiyalarını yatırılmasına arzuolunmaz hal kimi baxa bilərsiniz. Deyə bilərsiniz ki, əsas diqqətimizi bu günə, lap uzağı sabaha yönəldirəm. Bir dövlət başçısı kimi Siz bu qısamüddətli və uzunmüddətli faydalar arasında balansın qorunmasına necə baxırsınız?

- Qısamüddətli faydalara gəldikdə deyə bilərəm ki, bizim nisbətən qısa müddət ərzində xeyli gəlir gətirən çoxlu layihələrimiz var. Biz investisiyaların cəlb edilməsi mexanizmini yaradırdıq, eyni zamanda, özəl sektorumuza çox aşağı faiz dərəcəsi ilə kreditlər ayırırdıq ki, onlar da tezliklə gəlir gətirəcək sahələrə investisiya yatıra bilsinlər. Məsələn, kənd təsərrüfatı, kiçik və orta biznes kimi sahələr. Biz bunu qısamüddətli gəlir götürmək üçün edirik. Lakin uzunmüddətli investisiyalara gəldikdə əsas məqsəd elə bir infraquraturun yaradılmasıdır ki, o, uzun zaman ərzində fəaliyyət göstərsin və ölkəni dəyişmiş olsun, dünyanın ölkəyə münasibətini dəyişmiş olsun. Çünki bu infraquratur layihələri olmadan Azərbaycanın coğrafi mövqeyinin bir o qədər də böyük mənası yoxdur. Biz ölkələri və insanları birləşdirməyə nail olmuşuq. Sizə deyə bilərəm ki, nəqliyyatla bağlı infraquratur layihələri regionumuzda tamamilə yeni siyasi vəziyyət yaradır. Bir-birindən asılı olan ölkələr; biri tranzit ölkəsindən asılıdır, digəri tranzit ölkəsi olur, əlbəttə ki, onlar arasında daha yaxın münasibətlər yaranır. Onlar faydaları paylaşır, onlar bütün tərəflərin uduzmadığı bir vəziyyətə tapırlar. Təkcə ikitərəfli formatda yox, çoxtərəfli formatda da. Xəzər dənizi vasitəsilə qitələrin birləşdirilməsi, Bakıda dəniz limanının tikintisi, demir yolu sistemimizin Avropa sistemi ilə birləşməsi yeni əməkdaşlıq formatını yaradır və qarşılıqlı asılılıq, zənnimcə,

fəal siyasi dialoq üçün, müəyyən çətinliklərin, gərginliklərin azaldılması üçün və müsbət gündəliyə diqqət yetirmək üçün mühüm alətlərdən biridir. Bizim hədəfimiz Azərbaycanda müasir infraquratur yaratmaq və ölkəni müasirləşdirməkdir. Eyni zamanda, məqsədlərimizə - siyasi, iqtisadi və maliyyə məqsədlərimizə fəal əməkdaşlıq və qarşılıqlı dəstək vasitəsilə nail olmaqdır.

- Cənab Prezident, bilirəm ki, hətta indi digər çağırışlarla yanaşı, sizin ölkəniz müəyyən ərazi mübahisəsi ilə üz-üzə qalıb. Əlaqəlilik, infraquratur, daha yaxşı mühitin qurulması və iqtisadiyyatın insanlarla alyansı Sizin bu problemi çözmək üçün fürsət tapmağa imkan verəcəkmiz?

- Mən əminəm ki, bu, bizim iyirmi ildən artıqdır işğal altında qalan torpaqlarımızın azad edilməsi üçün ən effektiv yollardan biridir. Müstəqilliyimizin ilk illərində biz Ermənistanın təcavüzünə və işğalına məruz qaldıq. Bunun nəticəsində bir milyondan çox azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünə çevrildi, torpaqlarımızın iyirmi faizi işğal altındadır. BMT Təhlükəsizlik Şurasının erməni qoşunlarının torpaqlarımızdan dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən və iyirmi beş il bundan əvvəl qəbul olunan dörd qətnaməsinə baxmayaraq, onlar icra olunmur. Buna görə də biz hədəfimiz olan ərazi bütövlüüyümüzü bərpa edilməsi və bir milyondan artıq insanın evlərinə qayıtması üçün daha güclü, daha uğurlu və daha effektiv olmalıyıq. Buna görə də özümüzü təminatmə, öz resurs və ehtiyatlarımıza arxalanma siyasətimiz artıq bizi uğura aparır. Biz indi yaşayış standartlarını artırırıq, bizim yaxşı beynəlxalq nüfuzumuz var. Qeyd etdiyim kimi, biz demək olar ki, 250 milyard dollar investisiya cəlb etmişik. Biz hərbi potensialımıza çoxlu sərmayə yatırırmışıq və öz qoşunlarımızla çox uğurlu əməkdaşlıq formatını yaratmışıq. Beləliklə, torpaqlarımızın işğalını davam etdirən ölkə bütün bunları qiymətləndirməlidir. Başa düşməlidir ki, onlar da bu böyük əməkdaşlıq formatının bir tərəfi ola bilərdi, yeni, enerji, neft-qaz, nəqliyyat, bağlılıq layihələrindən asılı olub-olmayaraq. Bütün bu layihələr onlardan yan keçir, bir səbəbə görə: səbəb işğaldır. İşğala son qoyulsa, onda əlbəttə ki, bizim regionumuzda daha geniş beynəlxalq əməkdaşlıq və davamlı sülh olardı.

- Beləliklə, cənab Prezident, iqtisadi gücün və ölkənizin beynəlxalq arenada nüfuzunun artmasının Sizin bu problemin həllində kömək edəcəyinizə inanırsınız?

- Tamamilə belədir. Biz nəticələri görürük, biz müsbət dinamikanı görürük və səmimi desəm görürük ki, beynəlxalq təşkilatların qətnamələri icra olunmur və buna görə cəza olmur. Dünyada aparıcı beynəlxalq təşkilat olan BMT Təhlükəsizlik Şurası münasibətlərlə bağlı qətnamə qəbul edir, lakin münasibətlərlə bağlı qətnamələr icra olunmur. Buna görə də biz əlbəttə ki, beynəlxalq hüquqa arxalanmalıyıq, lakin, eyni zamanda, biz daha güclü olmalıyıq. Biz iqtisadi cəhətdən daha güclü olsaq, biz siyasi cəhətdən də daha güclü olacağıq. Biz mil-

li maraqlarımıza əsaslanan müstəqil xarici siyasət yürüdə biləcəyik. Həmçinin biz xarici borcumuzun azalması üzərində çox işləmişik. Bu gün bu borc ümumi daxili məhsulun 19 faizi səviyyəsindədir. Bu da yaxşı göstəricidir. Lakin daha yaxşı göstərici xarici borcumuz və ehtiyatlarımız arasında olan nisbətdir. Bu nöqtəyi-nəzərdən bizim sərbəst konvertasiya olunan valyuta ehtiyatlarımız xarici borcumuzdan 4,5 dəfə çoxdur. Başqa sözlə, biz xarici borcumuzu bir neçə aya ödəyə bilirik və biz iqtisadi nöqtəyi-nəzərdən heç bir ölkədən asılı deyilik.

- Mən görürəm ki, Siz öz nailiyyətlərinizlə çox fəxrənlənirsiniz. Lakin dünyamız çox fərqli dünyadır. Çünki qeyd etdiyiniz strateji düşüncələrə əsasən gündəlik olaraq müəyyən seçimlər etməlisiniz. Siz globallaşmanı necə görürsünüz? Bu, artıq bir zərərət deyil və bir çox məqamların təzahürüdür. Cənab Prezident, bu böyük dəyişiklik xaricində Siz öz ölkənizi necə görürsünüz? Sizin və ölkəniz üçün olan düzgün yeri necə tutmaq olar?

- Düşünürəm ki, Azərbaycan təcrübəsi, bizim əldə etdiyimiz nəticələr siyasətimizin doğru olduğunu nümayiş etdirir. Biz o qədər də sabit olmayan bir regionda yaşayırdıq. Sərhədlərimizə yaxın zonada gərgin vəziyyət müşahidə olunur. Biz yeni münasibətlər mənbələrini, yeni risk mənbələrini görürük. Buna görə də bizim əsas məqsədimiz Azərbaycanı potensial risklərdən qorumaqdır. Bunun üçün bayaq da qeyd etdiyim kimi, biz daxilə güclü olmalıyıq. Bunun üçün bizim qoşunlarımızla yaxşı münasibətlərimiz olmalıdır və bizim belə münasibətlərimiz var. Həmçinin dünyanın aparıcı mərkəzləri ilə də yaxşı münasibətlərimiz olmalıdır.

- Siz nəyi nəzərdə tutursunuz?

- Mən aparıcı ölkələri, aparıcı iqtisadiyyatları, dünya gündəmini müəyyən edən ölkələri, beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin asılı olduğu siyasət yürüdən ölkələri nəzərdə tuturam.

Düşünürəm ki, biz milli maraqlarımızın, milli kimliyimizin, müstəqilliyimizin çox güclü müdafiəsi və eyni zamanda, qeyd etdiyim ölkələrlə yaxşı iş münasibətləri arasında balansı tapmalıyıq. Qoşunlarımızla münasibətlər prioritetdir, çünki biz regionda yaşayırdıq. Lakin, eyni zamanda, bizə daha böyük gündəlik lazımdır. Çünki Azərbaycan coğrafi nöqtəyi-nəzərdən böyük ölkə deyil. Lakin regionda edə bildiklərimiz, hansı töhfələri verə biləcəyimiz nöqtəyi-nəzərdən biz coğrafiyamızdan daha böyüyük.

- Bu balans tapmaq üçün Sizdən nə tələb olunur? Biz artıq bunun müsbət və mənfi tərəflərini on illərdir ki, görmüşük. Lakin Sizin və ölkənizə ən yaxşı balans tapmaq üçün nə lazımdır? Yeri gəlmişkən, bunu tapmaq o qədər də asan deyil. Siz bu balans necə nail olursunuz?

- Daxili və iqtisadi siyasət baxımından, əlbəttə, düşünürəm ki, bizim nailiyyətlərimizdən biri neft və qazdan əldə etdiyimiz gəlirlərin düzgün idarə edilməsinə nail olmağımızdır. Neft bizim iqtisadiyyatımıza, bizim xalqımıza, bizim infraquraturu, sosial problemlərin həllinə böyük dəstək olub. Bu kimi işlərin aparılması çox düzgün idi. Biznes dairələri, investorlarla qarşılıqlı fəaliyyət nöqtəyi-nəzərdən biz çox yaxşı investisiya mühiti yaratdıq. Biz demək olar ki, 250 milyard dollar həcmində investisiya cəlb etdik.

- Bəs, geosiyasi baxımdan necə? Bu, çox vacibdir, Sizin iqtisadiyyatınız çox yaxşı fəaliyyət göstərir, yaxşı gəlirləriniz var, onları düzgün yerlərə yatırırırsınız. Biz hamımız bunu başa düşürük. Lakin daha mürəkkəb məsələ var?

“Bizim hədəfimiz Azərbaycanda müasir infrastruktur yaratmaq və ölkəni müasirləşdirməkdir”

Əvvəli Səh. 5

- Mən sizin dediyiniz suala gəlirəm. Lakin ölkə daxilində gördüyümüz işlərdən başlamaq istəyirəm. Düşünürəm ki, ölkələrlə, qonşularımızla, tərəfdaşlarımızla qarşılıqlı əlaqə baxımından uğurlu siyasətin, bəzən tarazlaşdırılmış siyasətin səbəblərindən biri odur ki, biz həmişə işimizə sadıq olmuşuq. Bəzən bizim tərəfdaşlar, qonşularımız bizimlə razılaşmaya bilər. Bəzən bizim işlərimiz onların xoşuna gəlməyə bilər. Lakin onlar həmişə bilirlər ki, biz dediyimizi həmişə edirik. Onlar bilirlər ki, imzamızla sözümlər eynidir. Biz heç vaxt heç kimi məyus etməmişik. Buna görə də bu, artıq etimad məsələsidir və Azərbaycan böyük etimad qazanan ölkədir. Bayaq da qeyd etdiyim kimi, digər ölkələrlə qarşılıqlı fəaliyyətdə bizim siyasətimiz müsbət sənariyə əsaslanır. Biz müsbət tərəfdaş, dost olmaq istəyirik. Biz imkanımız olduqda kömək etmək istəyirik. Bu kömək vasitəsilə biz çox güman ki, müəyyən çətinliklərdən fayda götürməkdən daha çoxuna nail oluruq. Buna görə düşünürəm ki, Azərbaycan artıq müstəqil xarici siyasəti olan ölkə kimi tanınır və daxili sabitlik, iqtisadi inkişaf bizə bu gücü verir. Eyni zamanda, biz hər hansı bir ölkəyə zərər vermuruq. Biz, sadəcə, daha yaxşı münasibətlər qurmaq, daha çox iş görmək, insanlarımızı daha yaxşı şərait qurmaq istəyirik, sülh və harmoniya içində yaşamaq istəyirik.

- Cənab Prezident, dediyiniz kimi, ölkəni, coğrafi baxımdan çox əhəmiyyətli strateji mövqeyə malikdir. Sizin mühüm qonşularınız var: Rusiya, Çin və digər ölkələr. Avropa da Sizin üçün çox güclü potensial olan qonşudur. Eyni zamanda, ABŞ-in son günlər və illər ərzində çox fərqli mövqeyinin şahidisiniz. Cənab Prezident, elə bir zamandır ki, hamı bu mühtidə öz yeri üzərində düşüncə. Hansı böyük ideyaları dəstəkləmək lazımdır? Ölkə daxilində nə dərəcədə diqqət yetirmək zəruridir? Dünyaya nə dərəcədə açıq olmaq lazımdır? Maraqlarımız digərləri ilə nə dərəcədə üst-üstə düşür? Onlardan mənim payıma düşən nədir? Bütün bu suallar bir-biri ilə bağlıdır. Lakin lider kimi, ola bilsin, Siz bu haqda hər gün düşüncəsiniz. Bu gün siyasi rəhbərin ən vacib keyfiyyətini nədə görürsünüz? Gələcək liderlər üçün məsləhətiniz nə olardı?

- Əlbəttə ki, dünya dəyişir, regionumuz dəyişir, bir çox hadisələr baş verir. Siz onları beş il əvvəl heç təsəvvür edə bilməzdiniz. Buna görə, hesab edirəm ki, hər bir lider hadisələri izləməlidir və baş verənlərə hər zaman diqqətli olmalıdır. Biz bir və ya iki ildən sonra dünyada nəyin baş verəcəyini bilmirik. Lakin bugünkü geosiyasi mühitə gəldikdə, fikrimcə, biz həmin mühitədə öz yerimizdə qərarlaşmışıq və bu mövqə bizi qane edir. Beynəlxalq siyasət nöqtəyi-nəzərindən, əsas məqsədiniz elə bir xarici siyasətdən ibarətdir ki, onun ölkənin daxili vəziyyətinə müsbət təsiri olsun, bütün növ riskləri azaltsın. Zənnimcə, biz buna nail olmuşuq, çünki Azərbaycanda insanlar dinc şəraitdə yaşayırlar və ölkə sabitdir. Biz gələcəkdə nəyin olacağını bilmirik.

- Qeyri-müəyyənlik Sizi çəkindirirmi? Yaxud, bu, Sizi həvəsləndirirmi? Bu cür hallar, eyni zamanda, həm çağırış, həm də imkanlar deməkdir?

- Xarici siyasətin və mühitin bizə təsir göstərməsi baxımından düşünürəm ki, bu gün məlik olduğumuz yetərlidir. Siz hər zaman daha yaxşı hal üzərində fikirləşə bilərsiniz. Hər zaman, hesab edə bilərsiniz ki, beynəlxalq vəziyyət sizin üçün daha üstün ola bilər, lakin buna nail olmaq üçün siz, həmçinin ürəkdən çalışmalısınız. Əgər siz oturub gözlənsəniz, bu, heç zaman baş verməyəcək. Hazırda fikirləşirəm ki, etrafımızda formalaşan beynəlxalq vəziyyət pisləşməsin. Bu, məni narahat edir. Əgər o, yaxşılaşarsa və biz onu daha da yaxşılaşdırsaq, töhfə versək, lap yaxşı. Lakin əgər bu, baş verməsə, onda bu gün olduğumuz vəziyyətdə qalsaq yaxşıdır, çünki Azərbaycan üçün bu günün bey-

nəlxalq mühiti, fikrimcə, ən münasibdir və ən yaxşıdır. O, bizə daxili məsələlərə, hələ də mövcud olan daxili problemlərə, onların dinc şəkildə həllinə diqqətə yönəltməyə imkan verir. Sizin müxtəlif ölkələrlə çətinlikləriniz, anlaşmazlıq, toqquşmalar, qarşıdurmalar olanda, bu, sizin diqqətinizi başqa istiqamətə çəkir və sizə daxili məsələlərinizlə daha çox məşğul olmağa imkan vermir. Mənim üçün, bir Prezident kimi, ən vacibi xalqın gündəlik həyatı, iqtisadiyyatımız, sənayemiz, sosial problemlərimizin həllidir. Xarici siyasətimiz onun qoruyucusudur, ona zəmanət yaradır. Bu günə qədər siyasətimiz uğurlu olub. Lakin gələcəkdə nə baş verəcəyini gələcəyin özü göstərəcək.

- Cənab Prezident, Çin Prezidenti Si Cinpin ötən ilin sonunda Sizin ad gününüzün münasibətilə Sizə təbrik məktubu göndərdi. Əminəm ki, Siz o məktubu lazımi qaydada aldınız.

- Bəli, əlbəttə.

- Bu, təbii ki, Sizin və tərəfdaşlarınızın müxtəlif sahələrdə göstərdiyi səylərin təzahürüdür. Məsələn, “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsü. Bu təşəbbüsün də müxtəlif təfsiri və qavranılması var. Çinin təşəbbüsü kimi qarşılanan həmin layihə, əslində, regional təşəbbüs olub. O, daha çox tərəfdaşlar tərəfindən irəli sürülmüş platformadır. Siz, Azərbaycan Prezidenti kimi necə düşünürsünüz, bu platforma Sizə nə verə bilər? Onun sayəsində Siz nəyə nail ola bilərsiniz?

- Haqlısınız, Prezident Si Cinpin, nəzakətlik göstərərək mənə ad günümün münasibətilə təbrik məktubu göndərdi. Mən də hər zaman onu doğum günü münasibətilə təbrik edirəm.

Çinə bir neçə il öncə çox uğurlu rəsmi səfərimi, Prezidentlə söhbətimi xatırlayıram. Yeri gəlmişkən, biz bir neçə mühtidə sənəd imzaladıq və onlar əməkdaşlığımız üçün yaxşı çərçivə yaradır. Əlbəttə ki, səfərim və digər görüşlər zamanı biz “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünü müzakirə etdik. Azərbaycan onu tam dəstəkləyir və Azərbaycanın bu təşəbbüsünün və layihənin çox fəal üzvünə çevrilməsi üçün biz elimizdən gələni etmək istəyirik. Fikrimizcə, biz nəqliyyat şəbəkəsini Avropaya qədər uzatmışıq və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunu çəkməklə xətləri birləşdirdik. Lakin Çindən Avropaya doğru başlayan daşımaların çox sayda istiqamətləri var. Buna görə, biz bu prosesdə daha yaxından iştirak etmək arzusundayıq. Bu məqsədlə, əlbəttə ki, Mərkəzi Asiyada, Gürcüstanda, Türkiyədə və Avropadakı tərəfdaşlarımızla işləyirik. Təbii ki, əsas məqsədiniz Çindən yükləri qəbul etməkdən və onların daşınmasını təmin etməkdən ibarətdir. Azərbaycan daxilində hər şey hazırdır. Hazırda Azərbaycan Xəzər dənizində ən böyük donanmaya malikdir. Bu, əsasən, tankerlər və digər yük gəmiləridir. Onlar Şərqdən Qərbə və geriyyə malları daşıyırlar. Əlbəttə ki, daha çox Çin şirkətlərinin Azərbaycanda işlədiyini, ölkəmizə sermayə qoyduğunu, yeni imkanlar tapdıqlarını görmək istərdik. Beləliklə, “Bir kəmə, bir yol” bizim üçün həqiqətən çox əhəmiyyətli layihədir. Biz onu qəti şəkildə dəstəkləyirik və onun çatışmayan hissəsinin yaradılmasına töhfə vermişik.

- Çatışmayan hissə dedikdə nəyi nəzərdə tutursunuz?

- Mən Bakıdan başlayan və Türkiyəyə gedən dəmir yolunu nəzərdə tuturam, çünki əvvəllər bu əlaqə yox idi və Asiyadan gələn yüklər Azərbaycan üzərindən Gürcüstanın Qara dənizdəki limanına daşınırdı. Türkiyəyə dəmir yolunun çəkilməsi ilə yüklər artıq Aralıq dənizinin sahilinə çatdırılır və eyni zamanda, dəmir yolu ilə birbaşa Avropaya daşınır. Buna görə, o, xərclərə qənaət, vaxt baxımından sürətli daşınma və bizim üçün daha çox gəlirin əldə olunması deməkdir.

- Siz daha çox diqqət yetirirsiniz...

- Nəyə?

- İndicə qeyd etdiyiniz infrastruktur im-

kanlarına diqqət yetirirsiniz.

- Bəli, birmənalı olaraq. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti 2017-ci ilin sonunda açıldı. Bakının dəniz limanı ərazisində böyük mərasim təşkil edilmişdi və biz birinci yükü yola saldıq. Yeri gəlmişkən, biz, həmçinin Çindən yükləri artıq qəbul etməyə başlamışıq.

- Lap yaxşı. Cənab Prezident, mənim sualım var. Adətən yeni ideya irəli sürüləndə və xüsusən də bu addımı yeni formalaşan və inkişaf edən ölkə atanda ona o qədər inanma yanaşmurlar. Bununla bağlı araşdırmalar və debatlar gedir. Lakin onun icrasını üçün, həmçinin çox sayda həvəsləndirici yollar var. Bu, maraqlı balansdır, elə deyilmi? Yəni, skeptik yanaşma yaradıcı fikirlərlə əvəz edilə bilər. İnkişaf edən ölkənin Prezidenti kimi Siz buna necə yanaşsınız?

- Əlbəttə, bu, skeptik yanaşmanı doğuran təşəbbüslərdən, layihələrdən asılıdır. Deyə bilərik ki, Azərbaycanın başladığı və ya qoşulduğu bütün layihələr bizim tərəfdən tamamlanıb. Azərbaycandan Aralıq dənizinə boru kəmərinin çəkilməsi haqqında düşünməyə başlayanda bizim də etrafımızda çox skeptik yanaşma müşahidə olunurdu. Bunun mümkünsüz olacağı, heç zaman baş verməyəcəyi ilə bağlı çoxsaylı spekulasiya, təhlillər və məqalələr oldu. Lakin bu, baş verdi.

- Siz həmin şərtlərə necə baxırsınız?

- Bilirsiniz, onlardan bəziləri, sadəcə, informasiyanın çatışmadığı, mümkünsüz görünən bu layihəni icra etməkdə qətiyyətimiz barədə məlumatın olmaması ilə bağlı idi. 2000-ci ilin əvvəlində həmin layihəni başladığımız zaman Azərbaycan bu gün olduğu qədər güclü deyildi. O vaxt biz xarici maliyyə dəstəyindən çox asılı idik. Skeptik ideyaların çox böyük qismi qeyri-ədələtli yarışma cəhdləri ilə bağlı idi. Mən bunu bu cür diplomatik formada təsvir edirəm. Buna görə, biz cavab tədbiri görmədik. Biz bildirdik ki, görəcəyimiz işlə cavab verəcəyik. Biz nəticələrə cavab verməli idik. Bakı ilə Aralıq dənizindəki Ceyhan arasında uzunluğu təxminən 2 min kilometr olan boru kəməri çəkildikdən sonra hamı gördü ki, biz skeptik düşüncəni darmadağın etdik. Eyni yanaşma, daha böyük layihə olan Cənub Qaz Dəhlizində müşahidə olundu. Bu, 7 ölkəni əhatə edən, təxminən 10-a yaxın beynəlxalq bankın, çoxsaylı şirkətlərin iştirak etdiyi, dəyəri 40 milyard ABŞ dolları olan layihədir. Bu layihəni biz başlatmışıq. Resursların həcmi, kəmərin necə tikiləcəyi, texniki çətinliklər, maliyyə mürəkkəbliyi və digər məsələlərə bağlı çox skeptik fikirlər var idi. Biz isə dedik: biz bunu başlatmışıqsa, bunu edəcəyik. İndi, demək olar ki, həmin layihə tamamlanmaq üzrədir. Buna görə, biz skeptik yanaşmaya sözlərlə deyil, atdığımız addımlarla, gördüyümüz işlə cavab verməliyik. Bundan fərhlənə bilərik. Hazırda isə həmin layihəyə skeptik yanaşmaların səsini artıq eşitmirik.

- Cənab Prezident, bu baxımdan onlara işlərinizlə cavab verməkdə böyük müdrikliyi görürəm.

- Sağ olun. Bəli.

- Cənab Prezident, Çin və ölkənin ikitərəfli ticarət üzərində çalışıblar. Bu günə olan məlumata görə, Azərbaycanla ticarət aparən ölkələr arasında Çin hələ ki, iyirmi beşinci yerdədir. Bilirəm ki, Siz və Çin rəhbərliyi daha yaxşı iqtisadi və ticari əlaqələr yaratmaqda çox israrlısınız. Cənab Prezident, bu sahəni necə inkişaf etdirmək olar və insanlara arasında onların gündəlik həyatına müsbət təsir göstərəcək təmasları necə artırmaq olar? Regionunuzun daha cəlbədicisi olması üçün nə etmək lazımdır? Bu, həm Sizi, həm digər region rəhbərlərini maraqlandıran sualdır...

- Bəli, haqlısınız. Biz bunun üzərində işləyirik. İnsanlar arasında təmaslara gəldikdə, bu yaxınlarda biz Çin vətəndaşları üçün viza məhdud-

diyyətlərini aradan qaldırmışıq. Hazırda Azərbaycana səfər etmək istəyən hər kəs öz evindəki kompüter vasitəsilə maksimum üç gün və həftə bəzən bir neçə saat ərzində elektron viza ala bilər. Bu, tərəfdaşlığımızın təzahürü olaraq, Çin vətəndaşlarının ölkəmizə səfərləri üçün daha yaxşı imkanların yaradılmasına göstərilmişdir. Ticarətimizi inkişaf etdirmək məqsədilə biz bir neçə ixrac missiyalarını Çinin müxtəlif bölgələrinə göndərmişik. Artıq yaxşı nəticələrimiz var. Biz Çində Azərbaycan şərabları evlərini açmışıq. Biri Şanxaydadır, digəri isə başqa şəhərdədir. Çində təşkil olunan böyük sərgilərdə dövrü olaraq öz kənd təsərrüfatı məhsullarımızla iştirak edirik. Biz çinlilərə nailiyyətlərimizi göstərmək istəyirik və mallarımız üçün çox böyük, əhəmiyyətli, cəlbədicisi bazara çıxışı əldə etmək arzusundayıq. Eyni zamanda, qapılarımız Çinin iş adamları üçün açıqdır. Artıq söylədiyim kimi, biz onları daha çox sərmayədar, ticarət aparən tərəf, podratçı kimi görmək istərdik. İşləyəcəyimiz daha çox sahələr var. Əlbəttə ki, Azərbaycanda, həmçinin onun enerji sektorunda işləyən Çin şirkətləri var. Lakin hesab edirəm ki, bu, istədiyimiz qədər deyil. Bu, xüsusən də podratçı və ticari layihələrə aiddir. Fikrimcə, biz bunu birgə etməliyə və bizim üçün bu, əsas prioritetlərdən biridir. Biz bu yaxınlarda ticarət nümayəndəliklərini yaratmağa başlamışıq. Azərbaycanın ilk ticarət nümayəndəliklərindən biri Çində açıldı. Bütün bunlar ticarət sahəsində güclü tərəfdaşlığı qurmaqda, insanlar arasında təmasların yaradılmasında iradəmizi nümayiş etdirir. Bu isə, avtomatik olaraq, həyatımızın bütün başqa sahələrinə müsbət təsir göstərəcək.

- Cənab Prezident, dünyada böyük dəyişikliklər baş verir. Siz bunu əvvəldə dediniz. Siz rəhbərin, yəni, ölkə rəhbərinin global səviyyədə ən mühüm keyfiyyətini nədə görürsünüz? Mən burada böyük pragmatik yanaşmanın şahidiyəm. Sizin gərgin fəaliyyətinizdən məlumatlıyam. Cənab Prezident, rəhbərin ən mühüm keyfiyyəti hansıdır?

- Fikrimcə, bir neçə çox əhəmiyyətli məsələ var. Xatırladığım birinci məsələ uzunmüddətli inkişaf strategiyasının planlaşdırılmasıdır. Yeni, səyləri yalnız siyasi gündəlikdə duran tədbirlərlə məhdudlaşdırmaq lazım deyil. Siz xalqınızın 20 və ya 30 ildən sonra ölkəni hansı səpkidə görmək arzusuna bələd olmalısınız və həmin məqsədə çatmaq üçün bu gün nə edəcəyinizi bilməlisiniz. Başlanğıcda biz uzunmüddətli infrastruktur haqqında danışdıq. Bundan çox vaxt keçir. Lakin bu gün o, artıq öz nəticələrini verir. Fikrimcə, bu işlər, ilk növbədə, vacibdir. İkinci ən mühüm məsələ xalqa heç zaman yalan danışmamaq. Heç zaman həqiqət olmayan məsələni deməmək və icra edə bilməyəcəyiniz vədləri verməməkdir. Mənə gəldikdə, mən çalışıram və hesab edirəm ki, bu meyarlara cavab verməyi bacarıram. Eyni zamanda, səni tənqid edənlərə nail ola biləcəyiniz işlərlə cavab verməlisən. Əgər sənin haqqında danışan və yazan, səni tənqid edən və hücum çəkən hər kəsə cavab versən, sadəcə, vaxtını itirəcəksən, özünü o səviyyəyə salacaqsan. Lakin cavabını işlərlə göstər. Biz, fikrimcə, buna nail olmuşuq və skeptik düşüncədə olanların hamısına, bilərəkdən bu cür davrananlara, səylərimizi sual altına almağa, qarşımızda maneə yaratmağa çalışanlara belə cavab verdik. Biz Bakıya gələn hər kəsə bunu göstəririk və onlar bilir. Onlar paytaxtın gözəlliyinin şahidi olur, bölgələrə gedirlər və nəticələri görürlər. Hesab edirəm ki, bu iki məsələ həm ölkə, həm liderin özü üçün vacibdir. Əgər o, istəyirsə ki, xalq ona inansın, etimad etsin, dəstəkləsin, bu iki məsələ hər zaman liderin gündəliyində olmalıdır.

- Sözlər deyil, işlər daha güclüdür. Cənab Prezident, Sizinlə görüşməkdən çox məmnun oldum. Sizə Davosda böyük uğurlar arzu edirəm.

- Sağ olun.

Sonra Prezident İlham Əliyev CGTN televiziya kanalının xatirə kitabına ürək sözlərini yazdı.